

Przeciw żydowskiej ortodoksji religijnej

Autor tekstu: **Michał Horoszewicz**

Dla narastająco krwawego fundamentalizmu muzułmańskiego materiałem wybuchowym świętej wojny islamskiej okazuje się żydowski ekstremizm ortodoksyjny — utrzymuje Uri Jerzy Huppert, wykładowca uniwersytecki i komentator radiowy, pełniący odpowiedzialne funkcje w izraelskiej administracji państwowej, wieloletni prezes Ligi do Walki z Przymusem Religijnym, w książce *Izrael na rozdrożu* (Wydawnictwo Edukacyjne Res Polona, Łódź 2001, s. 232). Autor wyznaje, że od lat przestrzega przed niebezpieczeństwem fundamentalizmu religijnego, a jego praca „przedstawia fundamentalistyczne aspekty judaizmu na tle izraelskiej rzeczywistości”. Państwo Izrael postrzega jako jedyną świecką demokrację na Bliskim Wschodzie.

Jeżeli dla syjonisty „Żydzi są narodem, który ma również religię”, to religijna ortodoksja żydowska uznaje lewicowy i liberalny syjonizm za zaprzeczenie jej własnych koncepcji zachowawczości judaistycznej oraz hołduje antymilitarystycznej tradycji; dla niej „świeckość jako antyteza świętości [...] jest pohańbiona i hańbiąca”. W niedawnym sondaży opinii publicznej około 30 proc. narodowych ortodoksów i około 67 proc. ultraortodoksów zadeklarowało „brak zaufania i niechęć do instytucji demokratycznych”.

Autor dostrzega luźną koalicję skrajnie nacjonalistyczną, będącą przejawem zarówno buntu „wielu Żydów orientalnych przeciw proeuropejskim (z pochodzenia lub wykształcenia) warstwom tak zwanych elit rządzących” - jak też fanatycznego religianctwa mieniącego się alternatywą „na zachodni, zgniły sekularyzm i liberalizm”.

Ortodoksja i syjonizm

Huppert precyzyjnie wskazuje, że w ciągu dwóch tysiącleci rozproszenia Żydów sankcje suwerennego państwa zastąpiono sankcjami religijnymi: judaizm wszedł na arenę średniowiecza w trójreligijnej Hiszpanii arabskiej oraz w chrześcijańskiej Europie jako etnocentryczna religia lub też jako plemienny teokratyczny system moralny, w którym prawo rabinackie definiowało przynależność nie tylko religijną, ale również narodową - Żyd, z punktu widzenia rabinackiego, musiał odpowiadać rabinackim kryteriom.

Należy zaznaczyć, że żydostwo ortodoksyjne nie miało przekonującej odpowiedzi teologicznej na Holocaust sześciu milionów ofiar, a bohaterowie powstań w gettach nie byli ortodoksami (podobnie jak Korczak): „Czołowi rabini ortodoksyjni mieli talmudyczne pokrycie dla ucieczki i dla pozostawienia losowi swoich owieczek” — konstatuje Huppert i zauważa, iż „moralność ortodoksów rabinackich była kontrastowo różna od moralności i poczucia obowiązku Korczaka i Anielewicza”.

Syjonizm był ruchem wyzwoleniczym, głosił hasła Wiosny Narodów, wzorował się na heroizmie walk o niepodległość „Węgrów, Włochów, Greków, ale przede wszystkim Polaków, wśród których żyła absolutna większość Żydów”; jego kariera polityczna rozpoczęła się na bazylejskim Kongresie Syjonistycznym w 1897 r.; reformował judaizm w kierunku narodowym i humanistycznym; zakładał wprowadzenie Żydów ponownie do starej ojczyzny jako „narodowych repatriantów”, włączając tym samym naród żydowski w rodzinę narodów; pragnął osiągnąć trzy powroty: do kraju przodków, do języka Starego Testamentu, do autentycznych cech narodowych, spaczonych rozproszeniem.

Konfrontacja między historycznymi prawami Żydów do całej Palestyny a „demograficzną bombą zegarową” w postaci Arabów palestyńskich wytworzyła w Izraelu dwie skrajnie odmienne koncepcje polityczne. Prawica — tzw. jastrzębie — zmobilizowała żydowskiego Boga, twierdząc, że Ziemia Święta została przezeń przyznana „narodowi wybranemu”; ta teologiczna interpretacja faktów geopolitycznych służy zarówno nacjonalistycznym klerykałom, jak też świeckiej prawicy. Lewica — tzw. gołębie - skłonna jest szukać kompromisu z Arabami i obejmuje także małą grupę ortodoksów oferujących „mniej nacjonalistyczną wersję woli Boga”. W atmosferze mistyki „rabinackie błogosławieństwo i rabinackie decyzje zastępują w dziedzinie narodowej wyblakłe sztandary pionierów Izraela” — ironizująco konstatuje Huppert. Szuka on interesujących analogii: wyraża mniemanie, że zwolennicy idei Racionalista.pl

rabina Meira Kahanego — łączący fundamentalizm klerykalny z szowinizmem, ksenofobią i ekstremizmem nacjonalistycznym — mogli kompensować sobie fakt, że ich pradziadkowie, szewcy czy krawcy z polskich kresów, nie zdążyli na pogoń za Indianami. W graniczącym z rasizmem szowinizmie mordercy muzułmanów Barucha Goldsteina z Hebronu doszukuje się elementu „Holocaustu w jego nieludzkiej interpretacji” jako zemsty Żyda na nie-Żydzie mającym uchodzić za uosobienie reżimu poniżenia i wyniszczania w obozach zagłady.

Dwuwładztwo

Obóz ortodoksyjny nigdy nie porzucił tematyki symbiozy władzy rabinackiej i władzy świeckiej — wskazuje Huppert. O losie jednostki mają decydować przywódcy, uczeni talmudyści, uznawani za przepełnionych łaską Boga, nie zaś większość, której postępowanie może powodować zło w przypadku odbiegnięcia od „drogi Tory” (Tora: w najszerszym rozumieniu całokształt tradycji żydowskiej). Prowadzi to do tezy, że „żydowski sędzia o ortodoksyjnej orientacji nie może w rzeczywistości przyznać pełnej suwerenności świeckiemu ciału prawodawczemu”. Ekstremistyczna ortodoksja nie akceptuje władzy syjonistycznej i jednocześnie odrzuca świecki wymiar sprawiedliwości. Dochodzi do paradoksu: ortodoksja uznaje prawo krajowe wówczas, gdy stanowi je władca nie-Żyd, nie uznaje go natomiast, gdy prawodawcą jest „zbłąkany Żyd”, w zasadzie przez ortodoksów uchodzący za heretyka. Negowanie sądownictwa świeckiego wywodzi się z założenia, iż „depce ono Torę, daną przez żywego Boga”.

Ortodoksyjne podejście talmudyczne — zdaniem autora — nie zostawia żadnego marginesu dla tolerancji, a bardziej umiarkowane zalecenia są jedynie przejawem pewnej cierpliwości. Akceptuje on pogląd, że przepaść pomiędzy społecznością ortodoksyjnoreligijną a społecznością laicką wciąż się pogłębia.

Wskazawszy, że rządy prawa „chronią przed panowaniem myśli totalitarnej”, Huppert wywodzi, iż „każdy, kto chce doprowadzić do uniformizacji religijnej — manipulując demokratycznymi instytucjami Państwa Izrael - wchodzi w koalicję z zasadą rządów prawa, a tym samym podkopuje demokratyczną strukturę parlamentarną”. Społeczeństwo powinno zdecydowanie sprzeciwić się każdej próbie manipulowania zbiorową lub indywidualną religijnością przez wyższe kręgi władzy.

Tora-kracja

Proces niweczenia rządów prawa ulega w Izraelu przyspieszeniu — utrzymuje autor. Rabin Ben-Shlomo, członek Knesetu, zadeklarował publicznie, że wraz z całym narodem Izraela nie potrzebuje parlamentu: wystarczy posiadanie Tory. Pewien pobożny i uczony Żyd amerykański uznał, że w Izraelu nie ma miejsca nawet dla teokracji, ta bowiem naruszałaby inny autorytet: Tora-krację. Hupert utrzymuje, że prawodawstwo religijne doskonale przenika przez filtr parlamentarny, zatem jest całkowicie możliwe dojście przez demokrację do Tora-kracji.

W Knesecie wniesiono, z poparciem partii ortodoksyjnych, propozycję utworzenia Sądu Konstytucyjnego pomyślanego jako alternatywa dla ostoji praworządności, którą są dziś Sąd Najwyższy i Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości; było to zadziwiające, bowiem w Izraelu z wyjątkiem pewnych ustaw podstawowych „konstytucji wręcz nie ma” — intencją było utworzenie trybunału, w którym zasiedliby rabini i reprezentanci grup etnicznych „by zniewolić koncepcje równości, równouprawnienia, tolerancji pod płaszczykiem wartości tradycyjnych i powrotu do judaistycznych korzeni”.

Autor dostrzega zróżnicowania w obozie ortodoksyjnoreligijnym: widzi w nim ekstremistyczną i wojującą wiarę religijną oraz skrzydło syjonistyczne, przez lata budujące dla siebie „sztafaż pewnego umiarkowania” - jednakże podkreśla, że ortodoksja religijna we wszystkich swoich wymiarach z powodzeniem wytworzyła bariery przed nieortodoksyjnym judaizmem religijnym.

Halacha — tzn. wykład rabinackich treści prawnych, prawna spuścizna judaizmu — według reguł interpretacji ortodoksyjnej nie pozostawia miejsca ani dla zachęty do rozważania kwestii świeckich, ani dla wątpliwości w zakresie tego wszystkiego, czego mają dotyczyć nakazy zawarte w niezmiennych zasadach jakoby przez Boga natchnionych. Takie podejście ograniczone do kręgu wiernych nie powoduje problemów. Jednakże kiedy przywódcy ortodoksyjnoreligijni chcą swymi koncepcjami przepoić świecki system prawny, wykorzystując

„najbardziej podstawowe zasady ustroju demokratycznego” — wszyscy wspierający humanizm muszą być tego świadomi.

Dwa rozdziały skonstruowano na zasadzie przeciwstawnej: „Ucieczka z getta” oraz „Powrót do getta”. W pierwszym wskazano, że w minionych stuleciach społeczeństwa chrześcijańskie przyjmowały z niemałym sceptyzmem dążenia Żydów europejskich, by opuścić getto; skądinąd ortodoksja żydowska była przeciwna procesowi asymilacji i „nawet pracowała nad tym, by jeszcze bardziej umocnić ściany getta”, ucieczkę zaś młodzieży z getta uznawano za zdradę rozkruszającą monolit żydowskiej społeczności.

W drugim rozdziale autor daje upust swym awersjom antyortodoksyjnym i kreśli możliwości przeobrażenia Izraela we wspólnotę zależną „przypominającą getto”; sięga też po pesymistyczną ocenę: „Partykularna wizja autonomicznego getta krąży po kraju”. Getto to wytwarzanie się coraz prężniejszego ruchu ortodoksyjno religijnego, który przeszedł „od kumulowania sił do posługiwania się nimi”.

W obronie sekularyzmu

Z widoczną obawą Huppert konstatuje: „Jesteśmy w tej chwili świadomi 'sądnego dnia' w sferze wewnętrznych spraw państwa [...] nikt nie jest w stanie przewidzieć przyszłości, wszyscy widzą ewidentne odejście od podstawowych oczekiwań syjonizmu”.

Książka Hupperta jest ujęta w poczuciu koniecznej obrony sekularyzmu syjonistycznego i humanizmu społecznego przed naporem ekstremizmu ortodoksyjno religijnego: nietolerancyjnego, zaborczego, ponadto jednoczącego się i wciąż mocniej przeświadczonego o swej sile. Ta ważna dla polskiego czytelnika praca w sposób niekonwencjonalny — przy tym jak najbardziej kompetentny, uwzględniając społeczne usytuowania autora — wprowadza w złożoną rzeczywistość państwa Izrael, mającego niewiele ponad pół wieku istnienia w nader trudnych uwarunkowaniach polityczno-ideowych i wciąż zagrożonego w swoim istnieniu.

*

„Res Humana” nr 6/2002

Zobacz także te strony:

[Klerykalizm żydowski w II RP](#)

Michał Horoszewicz

Publicysta zajmujący się historią i współczesnością Kościoła rzymskokatolickiego.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 19-10-2005)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4417) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4417>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programing Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty

JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl